

At der skulde findes en særlig Bølgebevægelse af tre Aars Varighed inden for Landbruget betragter jeg som meget tvivlsomt, og Forfatterens teoretiske Forklaring er ikke mere overbevisende end hans empiriske Paavisning af disse Cycler. Der kan næppe være Tvivl om, at Produktionsperioden spiller en vigtig Rolle ved Bestemmelsen af de cycliske Bevægelers Varighed; men det er en farlig Sag, som Forfatteren, at ville operere med et saa abstrakt Begreb som »den gennemsnitlige Produktionstid for Landbrugsvarer, i Almindelighed«. Netop inden for den organiske Produktion finder man Eksempler paa meget udprægede Bølgebevægelser i bestemte Varers Pris og Produktion, bestemt af Produktionsperioden, og det er en væsentlig Svaghed ved det foreliggende Arbejde, at det ikke inddrager disse Fænomener (Svinecyclen og Kaffe cyclen) i Behandlingen; men udelukkende tager Sigte paa at finde en »almindelig« Landbrugscycle.

For saa vidt man skulde kunne finde en saadan, vilde det være mest nærliggende at søge den i Kornpriserne. Ganske vist gør Forfatteren opmærksom paa, at de animalske Produkter udgør 40 à 50 pCt. af Farmproduktionen i U. S. A. og 70 pCt. i England; men dette kan ikke være et Maal for den relative Betydning, da det er Korn og Foderstoffer, der repræsenterer Størstedelen af de forædlede Produkters Værdi. Hvis der fandtes en kraftig Korncycle, vilde den være af afgørende Betydning for hele Landbrugets Økonomi, og hvis den beroede paa Produktionstiden, maatte det formodentlig være en 2-aarig Cycle. Forfatteren søger ganske vist at vise, at Produktionsperioden er længere end et Aar, og vil saa senere ved at inddrage den animalske Produktion naa op paa det Gennemsnit af 18 Maaneder, der svarer til hans postulerede 3-Aars Cycle. Bevisførelsen forekommer noget konstrueret. Jeg selv mener at kunne finde Spor af en 2-aarig Cycle i Kornpriserne; men da det cycliske Element er meget svagt i Forhold til de Udsving, der skyldes klimatiske Forhold, er det ganske naturligt, at Cyclerne ofte udebliver og ofte udstrækkes over tre eller fire Aar.

Ingen Kæde, heller ikke en Kæde af logiske Ræsonnementer, er stærkere end det svageste Led, og for en Anmelder, der ikke er personlig Bekendt af Forfatteren, er det altid fristende at forsøge at pille de svageste Sten ud for at omstyrte Konklusionerne; men der er al Grund til at fremhæve, at den foreliggende Bog indeholder talrige interessante Betragtninger og værdifulde Iagttagelser.

*O. Strange Petersen.*

*Sven Wicksell: BEFOLKNINGSRÖRELSEN I SVERIGES HÄRADER, TINGSLAG OCH STÄDER 1911—25 SAMT I SVERIGES BYGDER 1901—25. Skrifter utgivna av Fahlbeckska Stiftelsen Bd. XX. C. W. K. Gleerup. Lund 1934. 134 Sider.*

Dette Arbejde er i Virkeligheden et Bidrag til Sveriges officielle Statistik; men det er udarbejdet af Lunds Universitets statistiske Institut med Bidrag fra den Fahlbeckske Fond. Centralbyråns Bidrag til Publikationen har været, at det har stillet Primærmaterialet (de aarlige Sognelister) til Raadighed og »paa flere Punkter vist Interesse« for Publiceringen.

I Sverige, hvor statistiske Data vedrørende Befolkningens Bevægelser i mindre, regionale Dele af Landet tidligere til og med dem for Tiaaret 1901—10 udarbejdedes og offentliggjordes i Tiaaroversigterne over »Befolkningsrörelsen«, fortsættes hverken Udarbejdelsen eller Offentliggørelsen af disse Data

At der skulde findes en særlig Bølgebevægelse af tre Aars Varighed inden for Landbruget betragter jeg som meget tvivlsomt, og Forfatterens teoretiske Forklaring er ikke mere overbevisende end hans empiriske Paavisning af disse Cycler. Der kan næppe være Tvivl om, at Produktionsperioden spiller en vigtig Rolle ved Bestemmelsen af de cycliske Bevægelseres Varighed; men det er en farlig Sag, som Forfatteren, at ville operere med et saa abstrakt Begreb som »den gennemsnitlige Produktionstid for Landbrugsvarer, i Almindelighed«. Netop inden for den organiske Produktion finder man Eksempler paa meget udprægede Bølgebevægelser i bestemte Varers Pris og Produktion, bestemt af Produktionsperioden, og det er en væsentlig Svaghed ved det foreliggende Arbejde, at det ikke inddrager disse Fænomener (Svinecyclen og Kaffe cyclen) i Behandlingen; men udelukkende tager Sigte paa at finde en »almindelig« Landbrugscycle.

For saa vidt man skulde kunne finde en saadan, vilde det være mest nærliggende at søge den i Kornpriserne. Ganske vist gør Forfatteren opmærksom paa, at de animalske Produkter udgør 40 à 50 pCt. af Farmproduktionen i U. S. A. og 70 pCt. i England; men dette kan ikke være et Maal for den relative Betydning, da det er Korn og Foderstoffer, der repræsenterer Størstedelen af de forædlede Produkters Værdi. Hvis der fandtes en kraftig Korncycle, vilde den være af afgørende Betydning for hele Landbrugets Økonomi, og hvis den beroede paa Produktionstiden, maatte det formodentlig være en 2-aarig Cycle. Forfatteren søger ganske vist at vise, at Produktionsperioden er længere end et Aar, og vil saa senere ved at inddrage den animalske Produktion naa op paa det Gennemsnit af 18 Maaneder, der svarer til hans postulerede 3-Aars Cycle. Bevisførelsen forekommer noget konstrueret. Jeg selv mener at kunne finde Spor af en 2-aarig Cycle i Kornpriserne; men da det cycliske Element er meget svagt i Forhold til de Udsving, der skyldes klimatiske Forhold, er det ganske naturligt, at Cyclerne ofte udebliver og ofte udstrækkes over tre eller fire Aar.

Ingen Kæde, heller ikke en Kæde af logiske Ræsonnementer, er stærkere end det svageste Led, og for en Anmelder, der ikke er personlig Bekendt af Forfatteren, er det altid fristende at forsøge at pille de svageste Sten ud for at omstyrte Konklusionerne; men der er al Grund til at fremhæve, at den foreliggende Bog indeholder talrige interessante Betragtninger og værdifulde Iagttagelser.

*O. Strange Petersen.*

*Sven Wicksell: BEFOLKNINGSRÖRELSEN I SVERIGES HÄRADER, TINGSLAG OCH STÄDER 1911—25 SAMT I SVERIGES BYGDER 1901—25. Skrifter utgivna av Fahlbeckska Stiftelsen Bd. XX. C. W. K. Gleerup. Lund 1934. 134 Sider.*

Dette Arbejde er i Virkeligheden et Bidrag til Sveriges officielle Statistik; men det er udarbejdet af Lunds Universitets statistiske Institut med Bidrag fra den Fahlbeckske Fond. Centralbyråns Bidrag til Publikationen har været, at det har stillet Primærmaterialet (de aarlige Sognelister) til Raadighed og »paa flere Punkter vist Interesse« for Publiceringen.

I Sverige, hvor statistiske Data vedrørende Befolkningens Bevægelser i mindre, regionale Dele af Landet tidligere til og med dem for Tiaaret 1901—10 udarbejdedes og offentliggjordes i Tiaaroversigterne over »Befolkningsrörelsen«, fortsættes hverken Udarbejdelsen eller Offentliggørelsen af disse Data

mere af Sparehensyn. I ældre Tid gjorde ellers bl. a. Sundbärg megen Brug af disse Tal, f. Eks. i hans Arbejder over Udvandringen, og i nyere Tid har Professor Wicksell særlig i Anledning af Nedgangen i Fødselshyppigheden paany dyrket Spørgsmaalet om de regionale Forskelligheder i Befolkningsbevægelserne, saaledes i Afhandlinger i *Ekonomisk Tidsskrift* og *Statsvetenskaplig Tidsskrift*. Og saa har man altsaa Misèren.

Visse Bemærkninger om Bevillingsmyndighedernes Sparebestræbelser og andres Virke for at afbøde Virkningerne af dem kunde den faktiske Tilendebringelse af dette Arbejde saaledes nok give Anledning til. Men det er et større Kapitel ikke blot om Konteringen af Samfundets Udgifter til videnskabelige Formaal, men specielt ogsaa om rationel Organisation af Udarbejdelsen og Offentliggørelsen af officiel Statistik. Da man imidlertid i Sverige alle Dage synes at have haft temmelig gode Raad til at se bort fra de økonomiske Fordele ved Koncentration, kan man maaske her nøjes med at pege paa Problemet.

Det foreliggende Arbejde giver med en i nogle indledende Bemærkninger nærmere angiven Begrundelse i to større Hovedtabeller for hver af Perioderne 1901—10, 1911—15, 1916—20 og 1921—25 Oplysning om Middelfolketal og den relative Hyppighed af Ægteskaber, Fødsler, Dødsfald særskilt for Sveriges enkelte »stæder« og for Landdistrikterne for hver enkelt »härad«, begge Tabeller forsynet med udførlige Noter om Ændringer i lokale Omraaders Henhørsforhold og den for hele det betragtede Tidsrum herved benyttede Regne- maade; desuden en fuldstændig Oversigt over Inddelingen i »bygder«. Da »Centralbyrå« samtidigt med, at det opgav Publiceringen, ogsaa opgav Udarbejdelsen, der væsentligt har bestaaet i at sammentælle de aarlige Sognelister i de benyttede regionale Grupper, ligger der ogsaa bag Udgivelsen et omfattende Stykke egentligt Bureauarbejde.

Vanskelighederne ved ad statistisk Vej at paavise regionale Forskelligheder i »Befolkningsrørelsen«s Elementer og at faa fat paa de vigtigste Grunde til disse Forskelligheder er betydelig større end i adskillige andre Henseender og efter mit Skøn betydelig større, end det almindeligt antages; ganske særlig i den moderne Tid, der i ganske anden Grad, end det tidligere var Tilfældet, har Tendens til ikke blot at udviske Forskellen mellem Udslagene af de regionale Forskelligheder, men ogsaa ligefrem til at formindske Forskellen mellem de bag Udslagene virkende Kræfter. Hertil kommer yderligere den rent tekniske Vanskelighed, at man af praktiske Grunde nødes til at regne mere summarisk, f. Eks. med ganske raa Kvotienter, naar ogsaa, i Reglen mange, regionale Delinger skal tages i Betragtning.

Imidlertid ligger Forholdene, hvad »Befolkningsrørelsens« simpleste og lettest tilgængelige Udslag angaar, højst forskellig i det lille Danmark og det store og for Samkvem mellem alle Rigets Dele langt besværligere Sverige. Alligevel bliver Spørgsmaalet, ad hvilke Veje man lettest og sikrest kommer de Problemer til Livs, der her er Tale om; selv om Prof. Wicksell ikke uden Udbytte gør udstrakt Brug af Korrelationsregningens Metoder, er hans Bestræbelser forsaavidt præget af en vis Klassicisme, som hans Fremgangsmaade stiller den klassiske Fordring, at Iagttagelserne omfatter hele Riget, hvilken Fordring det alle Dage er faldet særlig i den officielle Statistiks Lod at skulle indfri. For Danmarks Vedkommende, formodentlig i det lange Løb ogsaa for Sveriges og andre Landes, maa man vist engang kunne bringe det dertil.

at man erkender Hensigtsmæssigheden af lokalt begrænsede Specialundersøgelser, til hvis Gennemførelse der kræves langt færre, men helt ud tip-top-lagttagelser, indsamlede med den enkelte Undersøgelses Formaal for Øje. Opgaven bliver ikke mindre »statistisk« af den Grund — tvertimod, og den virkelige Betydning af Tallene vil da være langt lettere at kontrollere og overskue. Som Eksempel kan næppe anføres noget bedre end *Rubin* og *Westergaards* Undersøgelse af Landbefolkningens Dødelighed i Fyens Stift 1876—83.

De herhen hørende Problemer diskuteredes bl. a. ved det 15. nordiske statistiske Møde i Helsingfors i 1931, omend i speciel Anledning (Børnedødelighed); herom henvises til Beretningen fra Mødet. Siden har en Forf. (*Harald F. Dorn*: The effect of allocation of non-resident deaths upon official mortality statistics) i Journ. of American Stat. Assoc. vol. XXVII, 1932 ment at kunne hævde, at man ved regionale Delinger bør regne med den hjemmehørende Befolkning, ikke den faktiske; han synes saaledes ikke at være opmærksom paa, at Problemet (hvorledes man klarer Vanskeligheden med Vandringerne) i begge Tilfælde er det samme. Heller ikke *L. Hersch*, der for ganske nylig i April-Hæftet af Revue de l'Institut International de Statistique søger at reabilitere »de raa Kvotienter« kommer ind paa den her berørte Side af Spørgsmaalet, der ellers kan blive generende nok, særlig ved Betragtning af mindre Landomraader. Prof. Wicksell anfører saaledes et — ganske vist groft — Eksempel paa, hvorledes Fødselshyppigheden blandt ugifte i en Bygd steg fra  $9\frac{1}{2}$  til 26 p. m. fra 1916—20 til 1921—25, blot fordi der i det første Femaar aabnedes et privat Fødehjem i vedkommende Bygd, og i Archiv für sociale Hygiene und Demographie, Bd. VIII har *E. Roeste* — ligeledes for nylig — i Afhandlingen: »Das Problem der statistischen Erfassung der lokalen Mortalität« behandlet netop den officielle Statistiks Besværligheder med de summariske Kvotienter fra denne og lignende Slags »Vandringer«.

H. Cl. Nybølle.

*W. Winkler*: STATISTIK, 2. Udgave. Verlag von Quelle & Meyer, Leipzig 1933. 150 Sider.

At anmelde denne lille »Einführung« i Statistiken, udkommet i Serien »Wissenschaft und Bildung«, uden tillige at omtale Forf.s større Lærebog, Grundriss der Statistik (Jul. Springer, Berlin), der nu foreligger færdig samtidig med 2. Udgave af den lille Lærebog, er temmelig vanskeligt, dels paa Grund af den Forbindelse, der faktisk og med Hensigt bestaar mellem de to Bøger, dels fordi Formaalet med denne Forbindelse som Formaalet i det hele taget med en »lille« Lærebog i Statistik rejser Spørgsmaal om Statistikkens Afgrænsning overfor andre Omraader, om hvilke Spørgsmaal de mest forskelligartede Anskuelser faktisk er i Omløb. Da den lille Bog imidlertid efter mit Skøn i flere Henseender hører til de bedre af Slagsen og hæver sig betydeligt over, hvad der af tilsvarende Fremstillinger foreligger f. Eks. fra engelske og amerikanske Forfattere, er det fristende at recensere den, som den foreligger, betragtet for sig, og blot til Slutning berøre Forholdet til »Grundriss«.

Bogen falder i 3 skarpt adskilte Afsnit: 1. Statistikkens Teori, 2. Statistikkens Teknik og 3. Anvendelser.